

Šta je to Kreativno pisanje?

Odgovor može biti koliko jednostavan, toliko i komplikovan: kreativno pisanje je nešto čime se bavi pisci romana, novela, kratkih priča, eseja, drama... Međutim, kreativno pisanje može biti i izrada složenih udžbenika, stručne literature, akademskih radova, govora za političare, kvalitetnih i inspirativnih novinarskih članaka, reklamnih tekstova, internet blogova, ili efektnih predloga za filmske scenarije.

U skladu sa tim, bez obzira na formu, sadržaj, ili inovativni oblik, putem koga saopštavamo naše ideje, kreativno pisanje se može svesti, za početak, na jednu jednostavnu činjenicu: kreativno pisanje je svaki *kreativni napor* pisca koji *prevazilazi* standardne profesionalne, novinarske, tehničke, ili akademske okvire pisanja, i koje poseduje *narativnu strukturu i razvijene likove*. Takođe, kreativno pisanje često koristi i *književne trope*, odnosno upotrebu *figurativnog jezika*, metafora, simbolizma i drugih *stilskih tehnika i jezičkih finesa* koji daju dublje značenje temi. U teoriji i literaturi se mogu naći brojne definicije kreativnog pisanja, koje možemo svesti na jedan zajednički imenitelj: kreativno pisanje svako pisanje koje *prevazilazi standardno tehničko pisanje*, koje je isključivo zasnovano na činjenicama.

Kreativno pisanje, tehnički gledano, možemo posmatrati kao pisanje jedne originalne pisane kompozicije. U tom smislu, kreativno pisanje je jedan dinamičan, trenutni i *procesno orijentisani* stvaralački rad pisanog izražavanja, koji ne mora nužno i uvek da se odnosi na tradicionalne književne forme, bez obzira na brojne žanrove, oblike i forme koje pisci koriste u svom iskazu. Jedno od posebno zanimljivih definicija kreativnog pisanja dali su Pol Viti (Paul Witty) i Lu Labrant (Luis LaBrandt), kada su rekli da kreativno pisanje obično predstavlja „kompoziciju bilo koje vrste pisanja, u bilo kom trenutku, a koja je primarno u funkciji potrebe da se zabeleži neko neponovljivo i značajno iskustvo, potrebe da se to iskustvo podeli sa drugim ljudima, i potrebe da se slobodno lično izražavamo, što je u funkciji mentalnog i fizičkog zdravlja“.

U savremenoj teoriji i praksi, kreativno pisanje se sve više posmatra i kao vrlo značajna akademska disciplina, za razliku od tradicionalnog shvatanja da je kreativno pisanje isključivo vezano za izučavanje klasične književnosti. Sve do nedavno, kreativno pisanje se učilo, analiziralo i praktikovalo uglavnom na filološkim studijama maternjeg jezika i književnosti. Međutim, poslednjih

decenija sve više se probija shvatanje da kreativno pisanje ne mora nužno da bude povezano sa tradicionalnim shvatanjem o literaturi. Brojni programi kreativnog izražavanja, koji uključuju i mnoge oblike kreativnog pisanja, insistiraju da se kreativno pisanje kao proces može odvojiti od književnosti i da se može smatrati posebnom akademskom veštinom, koja se može uspešno izučavati u akademskoj zajednici. Argumentacija koja podržava ovakvo shvatanje kreativnog pisanja (i izražavanja u najširem smislu), zasniva se na zapažanjima da kreativno pisanje podstiče kreativno izražavanja studenata, kao način jasnog i celovitog izražavanja misli, stavova i osećanja u jednom uzbudljivom kreativnom procesu. Osim toga, imajući u vidu da se u okviru proučavanja kreativnog pisanja izučavaju veštine jezičkog izražavanja i stvaranja pisanih kompozicija (stil, žanr, dramaturgija), veruje se da ove veštine izuzetno doprinose razvoju i unapređivanju ličnih stilova izražavanja, kako studenata, tako i pisaca koje se ovom veštinom bave amaterski, ili profesionalno.

Za razliku od tradicionalnog proučavanja kreativnog pisanja (čitaj književnosti), gde se na studijama težište stavlja na *analizi i čitanju* kreativnih dela, kreativno pisanje kao akademska veština akcenat stavlja na *kreativnom samoizražavanju*, što je bitna razlika u pristupu ovoj tematici. Imajući u vidu da se na kursevima kreativnog pisanja obično izučava i *kreativno čitanje*, kao poseban oblik analize različitih književnih formi i izraza, sasvim je jasno da polaznici nastave kreativnog pisanje kao akademske veštine, stiču dodatne kritičke sposobnosti kreiranja i evaluacije pismenog izražavanja, koje ne mora obavezno da uvek bude u formi klasičnog književnog žanrovskog dela (roman, kratka priča, poezija, poema, drama). Na taj način se studentima proširuju horizonti kreativnog izražavanja, što se kasnije može uspešno može primeniti na oblikovanje stvaralačkog izražavanja u brojnim drugim domenima (žurnalistika, marketing, komunikacije, akademija, film i pozorište i sl).

Zašto je kreativno pisanje važno za tebe?

Verovatno će mali broj ljudi ući u raspravu oko važnosti i korisnosti neke od akademskih disciplina. Oni što studiraju medicinu uče kako da produže ljudski život. Oni što proučavaju biznis uče kako kako da umnože lovu i zaposle druge ljude. Budući pravnici uče da kako da doprinesu da ljudsko društvo bude bezbedno i sugrno mesto za život. To nije sporno zar ne?

Međutim, učiti se kreativnom pisanju nema tako očigledne koristi, pogotovu što mnogi još uvek misle da se za pisanje moraš roditi kao genije ili – ništa od tgo posla. Elem, zato se tako često, čak i među onima koji već nešto piskaraju, uvek može čuti dobro staro pitanje: čemu kreativno pisanja i kakva je vajda od toga?

Velika je istina da, osim za malu grupu pisaca koji pišu klasične književne žanrove kao što se priče, romani, poezija, od pisanja se ne može živeti, niti se baviti ovakvim pisanje kao nekom vrstom profesije. Međutim, kreativno pisanje ima isvoju, mnogo manje vidljivu, drugu stranu: u brojnim radionicama i sličnim kursevima, kreativno pisanje za mnoge polaznike predstavlja “poziv u život odraslih”. To su mesta gde se istražuje i postavljaju pitanja o brojnim ljudskim potrebama, željama, motivima, tajnama i nevoljama u brojnim varijacijama. Ovde se postiže dublje razumevanje šta je to biti ljudsko biće, jedna ličnost, traga se zasmislom postojanja, gleda u sebe i još više u druge, može se biti bilo ko ti padne na pamet, bilo kada i bilo gde...

Od svih ovih zanimljivih i uzbudljivih stvari, polaznik radionica kreativnog pisanja postiže i sledeće ključne stvari:

- 1 Bolje razumevanje samog sebe. Zašto? Jedno od ključnih pitanja koje pisac uvek sebi postavi kada piše i daje život svojim likovima jeste koja je razlika između priče koju pričaju i žive njegovi likovi i njegove stvarne ličnosti i života koji vodi? Pre ili kasnije mora će da traga i daje odgovorena ovakva i slična pitanja. Tako da nema bolje terapije od sopstvene introspekcije koja rezultira pisanim tekstom u kome i publika prolazi kroz slična zadovoljstva i muke.
- 2 Dublje i bolje razumevanje onih “drugih”. Prvo pitanje na koje jedna priča ili pesma postavlja jeste “Ko govori?”. Tehnički gledano, ovo predstavlja zanatsku stvar tačke gledišta i ne bavi se samo mehanikom prvog, drugog ili trećeg lica, niti pozicijom onoga ko govori, vremenom u kome se čitava radnja događa, već i psihološkim pitanjima koja objašnjavaju piščev pogled na svet i značaju teme o kojoj govori. Šta pisac, ili njegov lik žele? Koje su vrednosti, moralna pitanja, predubeđenja, stavovi i motivi koji pokreću pisca? Ono što pisac uči, red po red, izbor po izbor, je jedan angažman sa empatijom, posebno razumevanje uz napor da se “uđe u tuđe cipele”. A to je teško, mnogo je teško, i tako svima nedostaje!

- 3 Sukob vremena i istorije. Likovi u priči ili pesmi dolaze u nekom trenutku od nekuda stižu u našu maštu. Vreme i mesta oblikuju naše razumevanje. Vreme igra na promenu mesta. Kada pisac postavi pitanje gde počinjemo, ili gde završavamo, vreme je ključni modulator delanja, nedelanja ili značenja. Pričanje priče postavlja pitanja u samom piscu i on mora da izađe na kraj sa time u svom životu.

Svaka priča, pesma ili najmanji redak koji smo napisali, u najširem smislu, poziva nas da postavimo pitanje: šta bi i nače radili u svom životu?

Kreativno pisanje i „Romantični mit“

Da li se pisac može „napraviti“ u školi, ili se talentovani pisci rađaju, takvi kakvi jesu, bez obzira na obrazovanje, školsko znanje o tehnikama pisanja, dramaturgiji, žanrovima? Da li je sve to pitanje isključivo talenta, ili se kreativnost može naučiti? Ako je tako, da li onda kreativno pisanje može biti predmet akademskog izučavanja, predavanja, vežbi? Ove i slične kontroverze su od početka pratile kreativno pisanje kao akademske veštine.

Kao i uvek, u stručnoj zajednici, ali i u široj populaciji, mišljenja su bila i ostala podeljena: od potpunog negiranja koncepta izučavanja kreativnog pisanja, kao jednog potpuno uzaludnog i neefikasnog posla, pa do vrhunskih pohvala naporima akademske zajednice i talentovanih predavača-kreativaca, da u svojim „stvaralačkim laboratorijama“ podstiču studente da razvijaju svoju kreativnost i svoju, često životnu sudbinu, vežu za kreativno izražavanje putem pisane reči, bez obzira kojom profesijom se kasnije u životu bavili.

Srećom, mnogi od njih su kasnije postali vrhunski novinari, pesnici, prozni pisci romana, drama, ili filmskih scenarija. Tako su naporan rad, život i iskustvo, pažljivo izgrađivano više decenija, na kraju pokazali da je negovanje kreativnog pisanja kao akademske veštine, bio pravi put. I to put koji je donosio ono najvažnije: prave rezultate.

Ili jesi ili nisi?

Važno je znati da u osnovi ove kontroverze, da li je kreativno pisanje moguće naučiti ili ne, stoji tzv. *Romantični mit*. Ovaj mit, veoma rasprostranjen u popularnoj kulturi i književnim krugovima, počiva na ideji da je talenat nešto što je urođeno i što se nasleđuje, da je to suština cele stvari kada je

kreativnost u pitanju, da je kreativno pisanje čisto individualna stvar pojedinca, i da inspiracija, a ne obrazovanje, predstavlja pravi pokretač kreativnosti.

Međutim, srećom po mnoge kreativne pisce, kao i brojnu populaciju koja želi i traži puteve sopstvenog kreativnog razvoja i izražavanja, stvari ipak stoje prilično drugačije. Brojni autori koji su završavali kurseve i nastavu kreativnog pisanja, i kasnije uspeli da svoj stvaralački potencijal realizuju u obliku pisanih dela, isticali su da je kreativno pisanje (i kreativnost uopšte), jedna vrsta dinamičkog procesa, u kome talenat i inspiracija igraju važnu, ali nikako odlučujuću ulogu.

U kritičkom osvrtu na Romantični mit i njegove posledice, Rojster (Brent Royster) navodi da su mnoge odrednice ovakvog jednog mita o kreativnom pisanju prilično problematične i zaključuje da u prvom planu mora biti shvatanje da se, umesto bogom danim talentom, koji dolazi niotkuda, u fokusu kreativnog pisca zapravo nalaze brojne dinamične sile koje zajednički deluju u kreativnom procesu: „Umesto što se tvrdi da inspiracija dolazio niotkuda, i predstavlja nešto što je izvan pisca, mnogo je podesnije razumeti da um umetnika dostiže pravi i odgovarajući momenat u procesu u kome se ritam, zvuk i značenja spontano uzdižu iz sećanja“ (Royster, 2005:34).

Ono što je značajno u ovakvom razumevanju kreativnosti jeste shvatanje po kome se dozvoljava da pisac može sebe da definiše kao aktivnog učesnika u jednom širem dinamičnom procesu. Tako shvaćena kreativnost podjednako vrednuje pisca kao individualca, podvlači značaj kulture i društva u kome pojedinac živi, i podržava koncept učenja *veštine pisanja* kao zbira brojnih kreativnih alata, oblika i formi, a u obliku teorijske i praktične nastave, kreativnih radionica i radova koji se izrađuju na različite teme.

Pored toga, ovakvo shvatanje kreativnosti i kreativnog pisanja počiva na dubokim procesima koji su zasnovani na potrebi svakog čoveka da se kreativno izrazi, bez obzira na formu, alat i oblik kojim se to postiže. Na taj način, kreativnost i pedagogija mogu biti efikasno spojeni u uzbudljivom procesu učenja samoizražavanja, i stvaranju mogućnosti da se kod studenata postave osnovi za samorazvoj u jednoj kreativnoj formi.

Da li će student kasnije postati uspešni prozni ili dramski pisac, scenarista, ili vrhunski novinar, često je splet čitavog niza okolnosti, od kojih je obrazovanje

iz kreativnog pisanja samo jedan deo kompleksne slagalice koja se zove – život.